

حقوق حیوانات در منابع اسلامی

مؤثر سید منوچهر نور آذریان

مقدمه و سر صمدی

www.ketab.ir

سرشناسه	: نورآذریان، منوچهر، ۱۳۴۷ -
عنوان و پدیدآور	: حقوق حیوانات در منابع اسلامی / سید منوچهر نورآذریان، ناصر صمدی.
مشخصات نشر	: تبریز: اختر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۴۹۱-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
موضوع	: حیوان‌های آزمایشگاهی -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: آزمایش روی حیوان‌ها -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: حمایت حیوان‌ها -- جنبه‌های اخلاقی
موضوع	: حمایت حیوان‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
شناسه افزوده	: ص. ی. ناصر، ۱۳۴۸
رده بندی کتب	: HV۴۹۱۵/ن۹م۷ ۱۳۹۳
رده بندی دیو	: ۶۳۴
شماره کتابخانه ملی	: ۴۸۳

نشر اختر

حقوق حیوانات در منابع اسلامی

دکتر سید منوچهر نور آذریان، دکتر ناصر صمدی

طرح روی جلد: امیر بابایی

چاپ پرنیان ● صحافی امین

چاپ اول ۱۳۹۳ ● ۱۵۲ صفحه ● قطع وزیری ● شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۴۹۱-۸

مرکز فروش: تبریز- اول خیابان طالقانی، نشر اختر

تلفن: ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۷۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

۵	پیش گفتار.....
۸	نقشه کلی و حقوق حیوانات.....
۱۳	پیشینه حیات در زمین.....
۱۴	تعلق زمین و موجودات در قرآن کریم.....
۱۶	اندریشه ها و باستان در مورد حقوق حیوانات.....
۲۰	بررسی حقوق حیوانات در اسلام.....
۲۵	گستره نفقه حیوانات در فقه.....
۲۷	تقدم حق حیات حیوانات بر طاعت مائیه.....
۲۹	حقوق حیوانات از دیدگاه هیچ المانف.....
۳۵	حد مجاز تصرف انسان در حیوانات.....
۳۷	محدودیت ها در بهره برداری از حیوانات.....
۴۲	فلسفه تحریم صید در حال احرام.....
۴۶	نهی مسابقاتی که منافی حقوق حیوانات باشند.....
۵۱	اهمیت حقوق حیوان.....
۵۳	اهمیت حمایت از حیوانات شیرده.....
۸۹	بررسی حقوق حیوانات در ایران معاصر.....
	بررسی حقوق حیوانات در دنیا.....
۱۰۰	پیوست ها.....
۱۲۶	منابع و مآخذ.....

بسم الله الرحمن الرحيم

پیش گفتار

استفاده از حیوانات آزمایشگاهی در تحقیقات علوم پزشکی و زیستی جایگاه ویژه‌ای دارد، به طوری که با گذشت زمان به تدریج علوم پزشکی اهمیت کاربرد حیوان در تحقیقات علوم زیستی روشن‌تر گردید و زده، علی‌رغم تکوین روش‌های جدید، در تحقیقات بیولوژی مولکولی و بیولوژی هنوز نیازمند استفاده از حیوانات آزمایشگاهی می‌باشیم. اولین قدم برای آشنایی با حیوانات آزمایشگاهی رعایت اصول پرورش و نگهداری و شیوه‌ی صحیح کار کردن با آن‌هاست. این موضوع چه از نظر علمی و چه از نظر رعایت اخلاق پزشکی، در هنگام پژوهش با این حیوانات، باید مورد توجه خاص قرار گیرد. در این خصوص، در سال ۱۸۷۶، کشور انگلستان قوانینی به تصویب رسید که شرایط نگهداری و کار با حیوان در مراکز تحقیقاتی را ضابطه‌مند کرد و بر این اساس، حتی افرادی که در تحقیقات خود از مدل حیوانی استفاده می‌کنند، باید گواهی‌نامه‌ی مخصوص داشته باشند. طبق قوانین طرح‌شده، مسائل چون مکان نگهداری، تغذیه، تهویه و بهداشت محل نگهداری حیوان، باید مطابق با شرایط استاندارد باشد و در طی مراحل تحقیق رعایت گردد و هم‌اکنون در بسیاری از سمینارهای بین‌المللی یکی از شروط پذیرش مقالات، رعایت استانداردهای ذکر شده‌ی اخلاق در نگهداری و کار با حیوانات است طبق این قوانین، در کمیته‌های نظارت بر نگهداری از حیوانات آزمایشگاهی یکی از وظایف اخلاقی محققان

مسئولیت‌پذیری آن‌ها در برابر حیوانات تحت نظارتشان است. مواردی چون مکان نگه‌داری، تغذیه، گرما و سرما و بهداشت محل باید مورد توجه قرار گیرد و از انجام روش‌هایی که باعث درد و رنج حیوان می‌شود، به‌جز در شرایط خاص، باید خودداری گردد تا چندی پیش در کشور ما مقررات خاصی برای رعایت شرایط مطلوب برای حیوانات مورد استفاده در آزمایشگاه وجود نداشت، اما اکنون با استفاده از مقررات موجود در کشور و بهره‌گیری از اطلاعات مشابه در سایر کشورهای جهان کدهایی جهت رعایت شرایط مناسب زندگی حیوانات از بدو ورود به آزمایشگاه تا زمان خروج از مطالعات آزمایشگاهی تدوین شده است (۱). از سوی دیگر، وجود فرهنگ عطف‌ت به موجودات زنده و عدم آزاررسانی به حیوانات که در دستورات دینی ما فراوان وجود دارد، ما را وادار می‌کند تلاش خود را برای حفظ رفاه لازم برای حیواناتی که در آموزش و پرورش از آن‌ها بهره‌بردار می‌شود دوچندان کنیم. در قرآن و احادیث در مورد حیوانات به نکاتی چند اشاره شده است. در دید یک انسان موحد آفریده‌های خداوند متعال نشانه‌ی قدرت و حکمت خداوند است (آیه ۴ سوره جاثیه). خداوند متعال مردم را به شناختن عموم حیوانات و تفکر در کیفیت خلقت آن‌ها ترغیب فرموده است (۲). لذا با توجه به آیات و عنایت به دیدگاه دین اسلام همه‌ی اجزای هستی از شأن و جایگاه خاص خود برخوردارند و خلقت هیچ موجودی عبث نیست. حیوانات نیز جزئی از حقیقت حیات هستند که باید مطابق با شأن آن از آن‌ها بهره‌برداری کرد (۳). در صورتی که آزمایش روی حیوان جهت دستیابی به اطلاعاتی برای حفظ و ارتقاء سلامت انسان و حیوان باشد مجاز می‌باشد، اما باید آزار به حیوان را به حداقل رسانید و از کارهای غیر ضروری اجتناب ورزید (۴). انسان نسبت به امکاناتی که در اختیار دارد مسؤول است، حیوانات این آفریده‌های خداوند بزرگ نزد صاحبان خویش حق و حقوقی دارند و شایسته نیست که دستگاه‌ها و افراد مسؤول نگه‌داری حیوانات نسبت به این حقوق غفلت ورزند و آن‌ها را ساده و بی‌اهمیت شمرند. محقق موظف است تمام اصول اخلاقی را در

ارتباط با حیوان آزمایش شونده در طول تحقیق رعایت نماید. آنچه که در جوامع غربی از آن تحت عنوان واژه رفاه حیوانات (Animal Welfare) یاد می‌شود دقیقاً همان مباحثی است که در دین مبین اسلام در آیات و روایات متعدد به آنها اشاره شده است. در اسلام حیوانات موجوداتی دارای شعور و صاحب درک و احساس قلمداد می‌شوند. در همه منابع اسلامی به صراحت می‌توان دریافت که رعایت حقوق حیوانات چقدر مهم است و تمام جنبه‌های زندگی حیوانات در نظر گرفته شده است و همه‌ی اینها مهر باطلی بر ادعای کشوری غربی است که دین و شریعت را کهنه و قدیمی می‌دانند. تمامی مجموعه قوانین رعایت حقوق حیوانات در کشورهای غربی بیش از 100 سال قدمت ندارند این در حالی است که اسلام 1400 سال قبل این قوانین را در خود جای داده است.

با توجه به اهمیت رعایت اصول اخلاق در پژوهش در حیوانات، و از آنجایی که بخش بزرگی از تلاش‌های انجام شده در تحقیقات، آموزش و پژوهش بر حیوانات صورت می‌پذیرد و چنین فعالیت‌ها منجر به افزایش آگاهی و ارتقاء بهینه زیستن انسان و حیوانات کمک می‌کند، محققان باید با رعایت اصول اخلاق و تحقیقات خود را به شکلی هدایت نمایند که با قوانین و مقررات مربوط همخوانی داشته باشد و با توجه به وسعت کار بر حیوانات آزمایشگاهی در کشورمان رعایت ضوابط و استانداردهای ارائه شده برای رعایت اخلاق و حقوق حیوانات از طرف دیگر به دست آوردن نتایج بهتر و دقیق‌تر از تحقیقات ضروری به نظر می‌رسد، در این مجموعه سعی شده است که با گردآوری نظریات صاحب نظران دینی و اساتید اسلامی با اصول اخلاق در پژوهش بر حیوانات آزمایشگاهی از دیدگاه فقه شیعه اسلامی آشنا شویم.